నిగ నిగ లాడే పీలాపు వొళ్లు, పగానికి సగం జారి పోయిన పయట! సొగసుగా మొక్క జొన్న పొత్తు తింటూ, తెలిపళ్లు చిరునవ్వు నొక తూరి, గింజ కొఱుకు నొకతూరి, బయట క్కావరుస్తూ హొయలు పోతూ కూర్చుంది! ఆ యెన్నెమ్మెలాడి కోయ చిన్నది కావచ్చు! కొండ చిన్నది కావచ్చు!

నాగరీకులైన కామాటీలు చుట్టూ మూగివున్నారు. ఆమె ముందు కేటాయింపబడి, ప్రదర్శన మవుతూ వున్న మూలికలు, దుంపలు, పత్తిర్లు కనుగొంటూ వరుమ నడుమ ఆమె యూసు వింటూ, అంతలోనే ఆమె హొసును గురించి 'బేసూ!' అని అనుకొంటూ!—

"గొప్పోళ్ల ప్రేమలు ముప్పు తిప్పలూ పెడతాయి గాని, కొద్దోళ్లవి చప్పు చప్పునే తేరి పోతాయి" అని వెంకన్న అనేవా డన్నాడు. తెప్పానాం తేలానాంగా ప్రవహిస్తూ గోదావరి అకాడ క్కాపడుతూ వుంది. వీళ్లందఱూ కూర్చున్నది గట్టు మీద. గట్టు కంటా దాని వుంది కొత్త వరద. ఎఱ్ఱటి వో పిల్ల, నల్లటి నిగకు, పచ్చటి తంగేటి పువ్వులు రొట్ట సమేతంగా గ్రుచ్చుకు, అలా ఈదర గాల్లో ఎదరముంగురులే కాకుండా, చెంపల సిరిసిరి చికురంకూడా తుంపెస లాడేలా, ఏటి వొంక చూస్తూ డొంకె నేసి పుకుక లాగుతూ వుంది. ఆమె కిటూ అటూ, ఇంకా వున్నారుగాని, చెప్పన్న దేశాల కన్నెల్లాగా కొంతలు కర్ర లుచ్చుకుని, ఆ వొక్క పువ్వు పెట్టుకున్న దానికి మల్లే పొలుపు, బలుపు, పొడుగు, పొటమరింపూ వున్నవాళ్లు కారైరి, పనిలో కూడా ఆమెది నిరుపమానమైన నెప్పరితనం. డొంకెన నీటిలో వేసిందా, వలక వెట్టిం దన్నమాటే, తెప్పవేసుకు పట్టే అరిందా మగాళ్లక్కూడాను!

"వీ డీ మాట్ ఎందు కన్నాడా?" అని తక్కిన వాళ్ల కందఱికీ పెద్ద వింతయి పోతూ వుంది. "మన ప్రేమలు మాత్రం అంత తేలికవి ఏంట్రా వెంకన్నా!" అన్నాడు సంగమయ్య.

"మనం కొద్ది వోళ్లమని పక్కాణించానా?" అన్నాడు వెంకన్న. "ఆ యూసు అర్థం నీకు బాగా బద్దలవలేదు సంగిన్నా! ప్రేమలో ముప్పు తిప్పలూ పడితేగాని గొప్పోళ్లు కారని దాని సమాచారం!" అన్నాడు కొండన్న అనే కామాటి.

విన్నా డే గాని వెంకన్నకు ఆకళింపు కాలేదు, కొండన్న కావించిన వ్యాఖ్యానంలోని చెమత్కారం.

"ఎంత గొప్ప! మనం కొద్దోళ్లం. వెంకన్న గారికే గొప్పంటూ పోయి మూడు చెరువుల నీళ్లు తాగినా ఆడి కీ జల్మలో గాజుగారి కూతురు భార్యా కాబోతుందా?" అన్నాడు మఱో అన్న.

"రాజుగారి కూతురే కావలిస్తే ఆ కొండదాన్ని అడుగుంది, మం దిస్తుంది. ఒక్క వేరు పట్టుకెళ్లి ఆహా ముక్కు కా దెడితిరా, ఎటువంటి మోహనాంగి... ఊఁ!" అన్నాడు సంగమయ్య చంక లెగరేసుకుంటూ.

వెంకన్న వెఱ్ఱిగా అడవి పడుచును చూచేడు. "నాను మందిస్తే అందుకే ఇచ్చా నన్న నమ్మక మేంటి నీకు దొరా!" అంది కొండ చిన్నది, వెంకన్న చూపులో తన చూపు మెలేస్తూ. వెంకన్న "ఎందుకైనా మంచిదే నీ చేతి మందు. ముందిలా ఇవ్వు! ఎందు కన్నాడో మావాడు? సంగమయ్య సాధారణ పోడు కాడు." అంటూ చెయ్యి సాచాడు.

"మఱి బొడ్డు కాడిది విప్పు దొరా!" అంది కొండది. వెంకన్న వెంటనే బొడ్డుకొంగు వదులు చెయ్యడమేంటి, అందు నుండి గలగలా నాలుగు రూపాయి నాణాలు రాలడ మేంటి, రాలేలో "ఈ మందు వరహా! వరహా తెచ్చేవే సరిగ్గా వాక్కొన్నట్టు!" అని కొండ చిన్నది నాలుగు రూపాయలు ఏరుకోవడ మేంటి! అంత తొందఱగా తెమిలిన బేరసారం మఱీ భూలోకంలో కానబోము.

ఒక మందు, అక్కడ ప్రదర్శింపు లోనిది కానిది, వేఱే పంచీలోంచి తీసి, రొఖ్ఖం అమ్మకంగా వెంకన్న చేతి కందిచ్చింది అమ్మచ్చెకంటి. అందిస్తూ "నీవు మూచూడకు. నీ ఆడ మనిషి ముక్కు కాడ పెట్టు" అని సెలవిచ్చింది.

"ఏలా? అది మేలుకున్నప్పుడు పెడితే వూరుకుంటుందా?" "నిదరోతూన్నప్పుడు పెట్టు! ఎదో విధంగా దానిచేత దాన్ని వోసన చూచేలా చెయ్యాలి దొరా! నివ్వు. ఒకరిమీదకంటె ఎక్కువమంది మీద పని సెయ్యదు. ఒకసారికంటె ఎక్కువసార్లు నెరవేరదు. దొరా సెలవు"

అని పఱచిన మందులన్నీ పొదుపుగా వేర్వేరు చిన్న చిన్న సంచులో కెత్తుకుంటూ, అన్నీ వో పెద్ద సంచిలోకి కుక్కేసుకు "దొరా! సెలవు! అంది.

"పదిమందీ వొక్కసారే వోసన సూస్తేనో?" అన్నాడు వెంకన్న ఆలోచిస్తూ. అప్పటి కప్పుడే తక్కిన కామాటీవాళ్లు అందఱూ "వెంకన్న మఱి మనతో మనిషి కాడు" అని అనుకొంటూ నిష్క్రమించేరు. కొండ చిన్నది "గొప్ప ప్రశ్నే వేశావు దొరా! మా కొండ దేవుణ్ణి కనుక్కు చెపుతా" అంది.

క థా ని క

ఏటివొంక గుజగుజలు

"ఎప్పుడు?"

"ఈ తూరి వచ్చినప్పుడు."

"ఎన్నాళ్ళ కొస్తావు?"

"అది నాకు తెలిస్తే లేని దేమిటి? నీ అదృష్టం దొరా!" అంది.

అంటూ తిరోహిత అయినంత దేవతా స్వర్గం ద్వారంగా, పరారీ అయినంత రహస్య మార్గంగా, మాయమైంది. మళ్లీ కనబడ లేదు వెంకన్న కా వెజ్జు లాడి.

డొంకెన కర్ర నీళ్ళల్లో ఆడిస్తూ, ఎందుకో అన్నట్టు వెనక్కు తిరిగి చూసింది, మున్ను వర్ణన గన్న, ఎఱ్ఱటి పిల్ల, నల్లని నిగ కుఱ్ఱది, పచ్చని పువ్వు పెట్టిన బొట్టె. అదీ! ఈదరగాల్లో ముంగురులే కాకుండా సిరిసిరి చికురం గల చెంపల్ని కూడా తుంపెస లాడించిన ఆ శోభనాంగి!

వెంకన్న ఇంకా కోయ చిన్నది చన్న మిన్ను వంపే చూస్తున్నాడు. "ఏంటి వెంకన్నా! నీ చూపంతా కొండదాని మీదనే సారించే వీపొద్దు!" అంది సంగ తంతా ఎఱిగున్నట్టు. ఇంతకూ క్రేగ ఇగ వదేమో కని పెడితే కని పెట్టి వుండవచ్చు!

వెంకన్న "చూపంతా దాని వెంపూ, తాపం అంతా నీ వెంపూ! ఏం సొప్ప మంటావు? లకుముకమ్మా!" అన్నాడు.

శ్రీ కవికొండల వేంకటరావు

ఈ పిల్ల పేరు లకుముకి లాగుంది. కొత్తపేరే మనకు. లకుముకి మఱి తడుముకోకుండా అనవలసిం దేదో అనేసింది.

"మఱి నీవు రాజుగారి కూతుర్ని వల్లో వేసుకునే వాడ వయ్యావటగా! మీ జట్టోళ్ళంతా నుబ్బుకుంటూ పోనా రీ దాకాను!"—

వెంకన్న "అప్పుడే నీ దాకా పాకిందీ ఈ వర్తమానం! ఇదేం వర్తక మనుకున్నారు కామోను అళ్ళంతాను. ప్రేమ! ప్రేమ!" అన్నాడు వెంకన్న.

"అయితే ప్రేమ రుచి నీకే గాని వాళ్ళకు తెలియదంటావు!" అంది లకుముకి.

"ఆ సంగతి నీవు తేల్చాలి. ఇంకా డొంకె నేసేవా? ఇంటికి పోవడం వుందా?" అని అడిగాడు వెంకన్న.

"నీతో వస్తే మందో మాకో పెట్టి తంపే ట్టున్నావు ఈ పొద్దు నన్ను. నీవు సాగుతూ వుండు. నే నో గడి యోయాక గాని రాను" అంది లకుముకి.

వెంకన్న చిరునవ్వు నవ్వుతూ, మఱ్ఱచూపు నున్న లకుముకి సిగెంపు కంటూ, "లకుముకమ్మా! నీవు ఈ పొద్దల్లా ఆ పువ్వు లాలా వుంచుకునే తిరుగుతావా? మరో రకం పువ్వు లిస్తే ఇవి పాతేసి ఆ వెట్టు కుంటావా? అని జవాబు కోరాడు.

"ఏం? ఉన్నాయా కొత్త రకం పువ్వులు నీకాడ?"

"ఎప్పుడూ విషమ ప్రశ్నలే వేసేవా నువ్వు! తిన్నంగా తేటతెన్నంగా జవాబు చెప్పిన పాపాన్ని ఓ నాడూ పోనావు కాదేమో? నా అనూ పానూ ఆంతరంగం నాకు వోమూర్తావన్నా బోధ పఱచ కున్నావు! సూడు ఈ పొద్దు నా తమాసా!" అంటూ కొంత ప్రేక్షకులకు, కొంత తనకూ, కొంత నేపథ్యానకూ అన్నట్టు ముగ్గొం తు నా —సణుక్కుంటూ సాగి పోయాడు వెంకన్న!

లకుముకి సర్వాంగసుందరంగా, దేదీప్యమానంగా, రాజిల్లి, రాగిల్లి, ఇబ్బడి నుబికిన ఉరోజాలతో, రొచ్చకు చెదరిన శిరోజాలతో, మబ్బు విడిచిన ఎండలా....అబ్బ! మఱి చెప్ప శక్యంగాదు! ఎంత ఇచ్చ లోపలుందో అంత స్వేచ్ఛ వెలిబుచ్చుతూ ఏటినీట పునః డొంకె నేసి కర్రలాగుతూ, తన నీటి నీడల్ని తా నెఱుక్కుండా వుంది! ఆమెకు తెలియక పోయినా మనకు తెలియకుండా పోతాయా ఆనీడలు? నిమన్నారి మాయదారి వేసా లెన్నెన్నున్నాయో అన్ని జాడల నీడలూ వున్నాయి. అవి లెక్క పెట్టడానికి వల్లగానివి. అక్కడి కక్కడే ప్రవాహ వేగంలోపడి పల్లటిల్లి తరలి పొయ్యేవి! ఆమె అంతరంగపు నీటు, అవిష్కరించే నీటు, ఆ ప్రతిబింబించే నీయి అన్నింటినీ అనుసంధించి కంటే, మూడు లోకాల తేటూ ముప్పిరి పోసి ముయ్యేట లాగి కొన్నట్టే!

*** *** ***

"రాజు కూతు రాడికైతె
రాజు గారె నీకు మగడు!
గాజు లబ్బిది గుఱ్ఱమైతె
బూజు గొఱ్ఱె గొంగ దేల?
రోజు లన్ని మంచి వైతె
యోజనంబు చేయనేల?
మోజు మఱుగు మందువైతె
సాజ మైన ఎఱుక యేల?"

అని పాడుతూ లకుముకి వంక చూచేడు ఆ వేళకు అక్కడకు చేరుకున్నవాడై సంగమయ్య.

లకుముకి "అవున్లే! అల్లాగే అనుకో!" అంది పాటలోని సంగీతం, సరసం విడిచిపెట్టి కేవలం సాహిత్యం పట్లకే బుద్ధి నిలిపి.

"ఆది కంకిన శేదు లాంటిది నా కాడా వుంది!" అన్నాడు సంగమయ్య.

లకుముకి, ఆడిస్తూ వున్న డొంకెన కర్ర ఆపి, "ఇంతమందికి ఇన్ని వేళ్ళు వేఱే వేఱే ఇచ్చుకొస్తూ ఆ కోయ కోనంగి ఎవర్ని సంపుమందేంటి ఈ మాపు" అని అడిగింది.

"అఁ! ఎప్పుడూ ఇల్లాంటి బమ్మసోదే అడిగావు నీవు లకుముకమ్మా! ఒకటి ఆడుగుతా సొప్పు!" అని—వాణ్ణి వినిపించుకోకుండా వెన్ను చూపిన ఆ యమ్మలమిన్న అయ్యుప్పట్టన్న మాదిరి సిగ పువ్వుర్ని తలపోస్తూ—సంగమయ్య ఇంకా ఇలా అన్నాడు. "ఈ పొద్దల్లా ఆ పువ్వు లెట్టుకునే నీళ్లల్లో నానుతూ నిలబడి వుండట మేనా? నే నిచ్చే లాటి పువ్వు లెట్టుకు పొడి జాగాకు రావడం వుందా?" అని అడిగాడు. ఆడుగుతూ ఆమె మౌనం సగం అంగీకారంగా భావించి సంగమయ్య చక్కావెళ్లాడు.

లకుముకి వాణ్ణి అల్లా పోనిచ్చి తా నిల్లా తలపోయ సాగింది. "అందఱూ ఈ పువ్వు లిలా వుంచుకుంటావా? కొత్త పువ్వు లిస్తే పెట్టుకుంటావా అని అడిగేరు ఈ పొద్దు! అయినా అళ్లిచ్చి నప్పుడు మాటగందా ఆలోచించవలసింది?" అని ఎటూ చూడకుండా, తన మానాన్ని తా నుండి పోయింది. నీలమండలు రెండూ నీట ముంచి; కడియాలు కాపడని ఏ కండా నున్నందనం ఆమె పిక్కలు చాటుతూ వున్నాయి వరి పొట్టల్లా పిక్కటిల్లి!

*** *** ***

మఱి సమయం రాత్రి పడింది. అర్ధ దాకా కూడా సాగింది. సాగడంలో చివరకంటా అందస్సునే కొనలు సాగింది! ప్రవాహంమీదనే కాకుండా పడగ్గదుల్లో కూడా జనం మాటు [illegible]గింది. వొక్క లకుముకిని తప్పిస్తే ఆ రాత్రి ఆ వేళ [illegible] గంటూ వున్న ప్రాణి కూడా వొక్కటీ లేదు. సమస్తం గాఢతమ సుషుప్తిని మునిగి వుందని అనుకోవచ్చు.

లకుముకి కనే కల చెప్పమంటారా?

"వీళ్లిస్తా మన్న పువ్వులు ఇప్పు డీ చీకట్లో [illegible] బాగుండిపోను!

ఇప్పు డీ చీకట్లో ఇస్తే బాగుండిపోను!

"ఇప్పు డే చీకట్లో ఇస్తే బాగుండిపోను!"

అనే లోవోకవు యులివుతో కూడిన కల [illegible] ఆమె దృష్టిపథంలో వెంకన్న ఆకారం లేదు.

సంగమయ్య సాక్షాత్కారం లేదు.

విరుల రూపం లేదు. వేరు అపురూపం లేదు.

కలంతా యొక్క యులివు మాత్రానిది? [illegible] వంతా ఒక్క లిప్త మాత్రానిది!

ఇలా ఇక్కడ లకుముకి తన కల వడిన కంటూ వుంటే, వెంకన్న తనకు లభించిన మహత్తు ముందుగా రాజుగారి కూతురుమీద [illegible] చేదామనే వూహపుట్టి, అంతఃపురాని కన్నంత ఆవిడగారి శయనాగారంలోకి జొరబారి—వే[illegible] ఆమె చంపక నాసిక దగ్గఱ పెట్టాడు [illegible] వేరు మిణ్ణాగై నిదర పోతూ వున్న [illegible] సోణాన్ని కాచేసింది. మదిర తాగి వెళ్లిన [illegible] వో మణికట్టు నాడిసి కాచేసింది. తెప్పు మన[illegible] కేకెయ్యకుండా ఇద్దఱూ ఏక శయ్యమీద మరణించి వూరుకున్నారు. చూచారా! మహత్తు లేదన[illegible] వీల్లేదు. కొండచిన్న దమ్మిన వేరునందు [illegible] కేవలం జిత్తులమారి కాదు,

మన సంగమయ్య తన వేరు ఒక పూలగు[illegible] పొడివించి, తిన్నగా, ఎన్నరాని ఇతకాలమ్మ[illegible] కాటపు టిరుల్లో లకుముకి కుటీరం చేసిన వా[illegible] పీడూ కన్నమేత వ్వాడా? లేదు!—దర్జాగం, కిటికీలా కోసి, లోనికి దిగి—"తెచ్చాస్తు [illegible] పువ్వులు. నే నిస్తానన్న వివిగో!" అన్నా[illegible] తోనో అన్నట్టు.

సంగమయ్యయొక్క దిక్కుమాలిన అ[illegible] ఏమిటంటే, లకుముకి తన మాటలో పక్క[illegible] నుంచి లేచి కూర్చుంటుందని, తన చేతిలోని [illegible] లందుకుంటుందని, అందుకుని వాసన చూస్తుం[illegible] వాసన చూడగానే తన పాచిక పాఱగలదని ఇదీ [illegible] అంతులేని మంతనం.

ఆమె లేవ లేదు. లేపడానికి ధైర్యం కాదు సంగమయ్యకు. అంచేత [illegible] ఆలా చేతబట్టి తన నిట్టూర్పులు ఆమె[illegible] పూలగుత్తిమీదుగా వూదాడు! ఆ మె కు [illegible] పువ్వు వేర్పాటుగాని విశ్వమోహన పరిమళ[illegible] అట్టె లేచి కూర్చుంది, తేరిపార చూస్తూ.

కుటీరంలో దీపం లేకపోయినా, ఎదో [illegible] కాంతి కంటూ, పాం బుసలాంటి ఎదో [illegible] వింటూ!—"సంగమయ్యా? [illegible] నీవు?" అంది. సంగమయ్య [illegible] నెవ్వణ్ణో తెలుసుకునే ముందు [illegible] తన దగ్గఱి కత్తితో పామును తుత్తుమురు చే[illegible]

లకుముకి సంభ్ర మాశ్చర్య ప్రమోద చకి[illegible] తడబాటుగా ఆడిగింది.

"ఎందు కింత సాహసం? నా కో[illegible] నా కోసమే?" అంటూ లకుముకి సంగమయ్య[illegible] ట్లోకి వొరిగి, కన్నీరు గారుస్తూ "నీ కో[illegible] నీ కోసమే!" అని అనేదాకా తన కౌగి[illegible] విడిచిపెట్టిందికాదు.

మర్నాటినుంచి ఏటి వొంక గుజగుజ[illegible] ఒకి వొకే మందిచ్చింది కొండచిన్నది. అది [illegible] విషయంలో విఫలమించింది. సంగమయ్య[illegible] యంలో పట్టిచ్చింది!" ట!

[బ్రిటన్లో ఇటీవలి వర్షాల సందర్భంలో ఎలెక్ట్రిసిటీ సప్లయి చాలా తక్కువగా సుండగా వారికన్ లాంతరనే ఎక్కువగా వాడుతున్నారు.]